

ARGUMENT

Sunt profesoară de cuvinte și cred cu tărie în forța CUVÂNTULUI rostit sau scris! O exprimare clară îți evidențiază personalitatea, cu singura condiție ca și gândirea să fie limpede. În ultima vreme, cuvintele s-au împuținat, s-au crispat, au născut stereotipii, s-au deformat și s-au schimonosit, de aceea și puterea lor este ignorată de o mare parte dintre românii contemporani. LIMBA ROMÂNĂ este stabilitatea acestui neam: drapelul țării s-a mai schimbat, granițele s-au modificat, imnul a avut diverse variante, chiar numele României a fost diferit în epoci istorice. Numai limba noastră strămoșească a rămas să ne fie rădăcină rezistentă la orice schimbări sau influențe vremelnice.

*

Cartea „LITERATURA ROMÂNĂ - COMPUNERI ARGUMENTATIVE”, Editura Pro Universitaria, are menirea de a lămurii elevii despre semnificațiile, adesea nuanțate, ale textelor literare din manualele pentru clasele VII-VIII. Am constatat că, în afară de întrebări și îndemnuri de a alcătui grupuri de 2-3 sau mai mulți colegi, care să-și dea cu părerea despre o operă sau alta, nu există – în niciun manual - explicații care să clarifice ideile literare din textul respectiv, fie proză, fie poezie, fie piesă de teatru.

Opinia unora de a lăsa copilul să exprime ceea ce a desprins el, singur, din creația respectivă este penibilă, deoarece niciun elev de 13-14 ani nu are capacitatea și experiența de cititor pentru a înțelege, fie și intuitiv, concepția scriitorului respectiv. S-a constatat această neputință a copilului și la examenul de Evaluare Națională din 2025, cu poezia scrisă de Lucian Blaga.

De altfel, la test sau la examen, elevul merge singur, nu cu un grup de 2-3, și, oricum, nu contează ce crede el că transmite textul respectiv, întrucât punctajul din barem (strict și rigid) nu ține cont de părerea lui. Copilul are nevoie de exerciții lămuritoare, de explicații pentru fiecare text literar din manual, ca să se poată obișnui cu sensuri, idei, procedee artistice, concepții despre teme literare, în scopul formării deprinderilor de analiză a textelor literare.

Remarc o adevărată izbândă privind conținutul noilor manuale de gimnaziu: editorii au solicitat mai multor scriitori români să creeze texte literare pe teme specifice programei școlare, pe an de studiu. Respectivă creații literare sunt excepționale, deosebite, clare, foarte interesante, iar analizele literare explicative se găsesc în această carte de „Compuneri argumentative”.

Citez câțiva autori contemporani, creatori ai textelor pentru gimnaziu, în fața cărora mă înclin cu admirație și recunoștință: Ana Blandiana, Ioana Pârvulescu, Matei Vișniec, Adina Popescu, Simona Popescu, Ioana Nicolaie, Mircea Cărtărescu, Veronica D. Niculescu, Florin Bican. Îi felicit, de asemenea, pe autorii de manuale pentru că au renunțat la traduceri inepte și au introdus

opere ale scriitorilor din Pantheonul literaturii române: Mihai Eminescu, Ion Creangă, Petre Ispirescu, Ion Minulescu, Lucian Blaga, Tudor Arghezi, Ion Pillat, Nichita Stănescu, Fănuș Neagu etc.

*

Cartea „OPERE LITERARE. COMPUNERI ARGUMENTATIVE pentru CLASELE VII-VIII” cuprinde:

PARTEA I:

- LIMBĂ ȘI COMUNICARE - definiție, aplicații și teste explicative
- STILURILE LIMBII ROMÂNE
- TIPARE TEXTUALE

PARTEA a II-a:

- LITERATURA
- POEZIA LIRICĂ - specii literare și îndrumări despre cum se comentează o strofă/ secvență lirică dintr-o poezie, cu aplicații explicative.
- TEXTUL NARATIV - specii literare, argumentare pentru textul narativ, caracterizarea personajelor.
- TEXTUL DRAMATIC - specii literare, caracterizarea personajelor.

PARTEA a III-a:

- AVENTURA CUVINTELOR

*

Nu pierd niciun prilej să-mi exprim indignarea și amărăciunea pentru că s-au desființat, pur și simplu, S-AU DESFIINȚAT, din manualele școlare, noțiuni de bază ale Teoriei literare și anume GENURILE și SPECIILE LITERARE. „Officialii” iresponsabili – campioni ai snobismului exacerbat – au decis, cu de la ei putere, că elevii nu mai trebuie să știe și să înțeleagă specificul fiecărei opere literare: pastel, fabulă, poem, doină, schiță, povestire, roman etc. Acum, toate operele literare au devenit TEXTE! Ca la manele. Adică, un fel de „manele lingvistice”. Am scris o carte, la nervi, intitulată „Bumerangul cuvintelor. Studiu de manele lingvistice” - Editura pentru Artă și Literatură - cu o selecție a celor mai agasante greșeli de exprimare azvârlite cu înconștientă nonșalanță în spațiul public.

Avem datoria să apărăm LIMBA ROMÂNĂ de agresorii înconștienți, să o salvăm din mahalaua intelectuală în care au împins-o inculții, cu o nepăsare condamabilă.

Prof. Mariana Badea

PARTEA I

LIMBĂ ȘI COMUNICARE

DEFINIȚIA ȘI ELEMENTELE COMUNICĂRII

COMUNICAREA este activitatea prin care *emițătorul* transmite *receptorului* un *mesaj* într-un anumit *context*, folosind un *cod* și un *canal* de contact. Așadar, comunicarea se realizează prin *șase elemente* necesare relațiilor interumane:

1. *Emițătorul* este *persoana care transmite/ emite informațiile, sentimentele, ideile, părerile, aprecierile, sfaturile etc.*, sub forma unui *mesaj coerent, clar*;

2. *Receptorul (destinatarul)* este *persoana care primește/ receptează mesajul* transmis de emițător;

3. *Mesajul* conține *cantitatea de informații, idei, sentimente, sfaturi, aprecieri, opinii*, pe care emițătorul le comunică receptorului și poate fi *scris sau oral*, în funcție de situația de comunicare;

4. *Codul* este reprezentat, în principal, de *limbile naturale*, adică toate limbile vorbite pe glob, precum și de alte modalități de difuzare a mesajului: *semne grafice, semne de circulație, impulsuri morse, semnale luminoase sau acustice, limbajul surdo-muților* etc. Mesajul transmis de către emițător receptorului trebuie să aibă un *cod cunoscut persoanelor care comunică*, astfel încât, destinatarul să poată înțelege corect conținutul informației.

5. *Canalul de transmitere (contactul)* este modalitatea/mijlocul prin care mesajul emițătorului ajunge la receptor și poate fi: *oral, scris, telefonic, audio, video, aerian, poștă, poștă electronică* etc.;

6. *Referentul (contextul)* se raportează la *subiectul sau tema mesajului*, care pot fi reale (în textele nonliterare) sau imaginare (în textele literare), vizând totodată *situația* sau *aspectul* la care *se referă mesajul* (domeniul în care se încadrează mesajul). *Referentul sau contextul stabilește circumstanțele privind timpul, locul emiterii, respectiv al receptării, precum și relația dintre mesaj și universul exterior. Astfel, textul poate fi narativ, descriptiv, informativ, cognitiv (referitor la cunoaștere), în stil colocvial (conversație), familiar, sub forma unui dialog, a unui monolog etc.*

SCOPUL COMUNICĂRII

Prin comunicare se urmărește *stabilirea unei relații între emițător și receptor*, prin înțelegerea corectă a mesajului care poate avea ca țintă:

- ♦ **scop informativ** asupra unor chestiuni, probleme, evenimente, documente, legi, informații de interes public etc.;
- ♦ **scop persuasiv**, de convingere asupra unei concepții, viziuni, mentalități, opinii etc.;
- ♦ **scop explicativ** privind clarificarea unor noțiuni, concepte, idei etc.;
- ♦ **scop emoțional** pentru textele literare, prin care se transmit cititorului/receptorului stări, sentimente, atitudini afective etc.;
- ♦ **atenționarea receptorului** asupra unui eveniment sau a unui produs, cu scopul promovării acestuia, în clipuri publicitare;
- ♦ **scopul descriptiv** se referă la descrierea unui fenomen, a unui peisaj în textele literare, a unui proces fizic, chimic, biologic, economic, a unor fapte de limbă sau evenimente istorice etc., în texte nonliterare;
- ♦ **scop pentru delectare, de divertisment.**

TIPURILE COMUNICĂRII

I. COMUNICAREA ORALĂ

În **comunicarea orală**, omul folosește toate procedeele exprimării și îmbină **comunicarea verbală**, adică **prin cuvinte**, cu modulațiile vocii și cu o **gestică bogată** pentru a transmite cât mai sugestiv ideile, sentimentele, opiniile, sfaturile, aprecierile etc. O regulă importantă în comunicarea orală este **ascultarea/receptarea** mesajului transmis de emițător. Dacă mesajul nu ajunge la receptor din cauză că acesta nu este atent sau nu este interesat de conținut, atunci comunicarea nu-și atinge scopul, eșuează. Pe de altă parte, **mesajul verbal** în comunicarea orală trebuie neapărat însoțit de **gesturi și intonații în exprimare**, adică de **comunicarea nonverbală și paraverbală**.

A. COMUNICAREA VERBALĂ

Comunicare verbală se realizează **prin cuvinte** și poate fi **orală sau scrisă**. Comunicarea verbală prin **canalul oral** poate fi însoțită și de **comunicarea nonverbală și/ sau de cea paraverbală**. **Comunicarea verbală** transmisă prin **canalul scris** beneficiază de **semnele de punctuație** pentru ca mesajul să fie cât se poate de expresiv.

B. COMUNICAREA PARAVERBALĂ

Comunicare paraverbală (paralingvistică) se manifestă prin *sunete near-ticulate, intonație, accentul pus pe cuvinte, timbrul și intensitatea vocii, tonalitatea, ritmul vorbirii, râsul, văitarea, suspinele* etc.

C. COMUNICAREA NONVERBALĂ

Comunicare nonverbală se concretizează prin *gesturi, atitudini elocvente, poziții ale corpului, gestică mâinilor, mișcarea sprâncenelor, a umerilor, intensitatea privirii, zâmbetul, mimica (expresia feței)* sau chiar *tăcerea* care intervine într-o conversație poate avea semnificații foarte sugestive.

Exemplu: afirmația: „*Aceasta este o carte*” este însoțită fie de mimică, fie de gestul mâinii sau al capului, în direcția cărții.

Concluzii:

În cadrul **relațiilor interumane**, transmiterea unei informații, a unei idei, a unui sentiment, a unor concepții sau păreri etc. îmbină armonios, convingător și sugestiv cele trei tipuri: **comunicarea verbală, comunicarea paraverbală și comunicarea nonverbală**. De altfel, atunci când o persoană (emițătorul) vrea să transmită ceva și se rezumă la a vorbi monoton, fără intonație și fără să gesticuleze, auditoriul (destinatarul/receptorul) se plictisește repede, nu se mai poate concentra la expunerea respectivă sau, pur și simplu, se gândește la altceva.

În **comunicarea orală**, precum și în **comunicarea scrisă**, **dialogul și monologul** sunt două forme caracteristice și foarte des întâlnite în relația dintre oameni.

II. COMUNICAREA SCRISĂ

TEXTUL LITERAR - DIALOGUL ȘI MONOLOGUL

TEXTUL NONLITERAR

În **comunicarea scrisă**, mesajul autorului (emițătorului) poate fi structurat sub forma unui **text literar** sau a unui **text nonliterar**, în funcție de scopul comunicării, de referentul mesajului și de particularitatea informației transmise receptorului prin canalul scris și codul limba română.

A. TEXTUL LITERAR

Textul literar se caracterizează printr-un *limbaj artistic (poetic), expresiv*, realizat cu ajutorul procedeelor și mijloacelor artistice cum sunt: *figuri de stil, imagini artistice, registre stilistice variate*.

* O particularitate aparte a textului literar se referă la faptul că **autorul transmite cititorului, direct sau indirect**, propriile idei, sentimente, concepții, atitudini, stări etc.

* O altă caracteristică importantă este aceea că **textul literar conține un mesaj sentimental, subiectiv**, menit să trezească în cititor (receptor) stări emoționale și senzații afective.

* În **textul literar narativ**, spre deosebire de **textul literar liric**, autorul își exprimă ideile, concepțiile, sentimentele, opiniile **indirect**, prin **intermediul personajelor, modurile de expunere fiind narațiunea și dialogul**.

* În **textul literar liric**, spre deosebire de **textul literar narativ**, autorul își exprimă în mod direct sentimentele, concepțiile, atitudinea, stările, cu ajutorul mijloacelor artistice, modul de expunere fiind **descrierea**. (Textul liric nu are personaje, narațiune și nici dialog).

Figurile de stil cel mai des întâlnite în textele literare sunt: **epitetul, comparația, metafora, oximoronul, personificarea, hiperbola, repetiția, inversiunea, interogația retorică, antiteza** etc.

Imaginile artistice pot fi: **imagini vizuale, imagini auditive, imagini cromatice, imagini motorii, imagini olfactive**.

Registrele stilistice se manifestă foarte variat în cadrul textelor literare, fiind folosite neologisme, regionalisme, cuvinte și expresii populare, arhaisme, cuvinte de jargon și argou etc.

În **textul literar**, nuanțele comunicării – **verbale, paraverbale și nonverbale** – se marchează prin **semnele de punctuație** și **cititorul** își poate imagina cu ușurință eventualele forme ale **comunicării paraverbale și nonverbale**.

În **comunicarea orală**, precum și în **comunicarea scrisă**, **dialogul și monologul** sunt două forme caracteristice și foarte des întâlnite în relația dintre persoane și personaje. În textele scrise, formele comunicării sunt redată prin **semnele de punctuație**.

1) DIALOGUL

Dialogul este o formă de comunicare interumană orală, caracterizată prin **schimbul de replici între două sau mai multe persoane (interlocutori)**, cu intenția de a-și împărtăși păreri, idei, sentimente, gânduri, concepții etc. În **textele literare** scrise, dialogul are loc între **două sau mai multe personaje** și se marchează prin **linia de dialog**.

Dialogul este caracteristic **operelor narative și dramatice**, fiind **cu totul exclusiv genului liric**. În **creațiile narative**, **dialogul** se împletește cu **narațiunea** și cu **descrierea**; iar în **operele dramatice**, **dialogul** este principalul **mod de expunere**.

În **comunicarea orală**, dialogul are următoarele forme: **conversația, discuția, dezbaterea de idei, masa rotundă, polemica, interviul** etc.

Foarte importante pentru **expresivitatea dialogului și pentru atragerea ascultătorilor** sunt, în afară de **comunicarea verbală**, celelalte două tipuri ale comunicării: **comunicarea nonverbală și comunicarea paraverbală**.

2) MONOLOGUL

Monologul, componentă deosebită a comunicării, este o expunere a **emittorului**, fără intenția de a aștepta o replică de la **receptor**, este o vorbire continuă a unei persoane, în care nu intervine nimeni altcineva. O formă de manifestare a monologului este **monologul interior**, atunci când o persoană își analizează propriile stări sufletești. În literatura artistică, monologul se întâlnește mai ales în piesele de teatru, iar în proza narativă, monologul unui personaj dezvăluie propriile trăiri, gânduri, frământări interioare etc. și se numește **monolog interior**.

B. TEXTUL NONLITERAR

Textul nonliterar conține **un mesaj obiectiv**, prin care se transmit **receptorului** informații științifice, juridice sau administrative, într-un **limbaj specializat** pe domenii de activitate, clar și precis, fără implicarea subiectivă a **autorului (emittorului)**.

În funcție de conținutul (*referentul*) mesajului, textul nonliterar poate fi științific (*matematică, biologie, chimie, gramatică, economie, geografie etc.*), **juridic** (*texte de lege, de norme etice etc.*), **administrativ** (*acte oficiale, adeverințe, contracte etc.*).

În concluzie, **limbajul** este **convențional** și prin excelență tranzitiv, adică scopul principal al mesajului nonliterar este acela de a transmite receptorului (publicului/ cititorilor) informații din cele mai variate domenii.

Descrierea științifică aparține **limbajului științific** și prezintă **obiectiv** fapte, lucruri, procese, fenomene, folosind o terminologie de specialitate și oferind informații precise, exacte. Este **exclusă prezența figurilor de stil, a proce-deelor și imaginilor artistice/ metaforice**. **Textul științific/ descrierea științifică** este în proză și nu transmite niciun fel de stări emoționale.

III. APLICAȚII TESTE EXPLICATIVE

■ TEXT LITERAR (*Fragment dintr-o nuvelă*)

Cerința:

Identifică în fragmentul următor elementele comunicării.

„Plecând cu noaptea-n cap, lucrând toată ziua întins și întorcându-se pe-ntuneric, n-avea Duțu nici timp să mănânce, nici să doarmă, dar era om

care ține la tăvăleală, și cu atât mai bine îi tigneau* duminicile și zilele de sărbători, când Stanca se gătea ca o porumbiță, lua pe cel mic în brațe și pe cel măricel în coadă și mergeau cu toții la horă, nu ca să joace, ci ca să nu stea singuri acasă.”

* îi tigneau = îi tihneau, îi priau

(Ioan Slavici, „Comoara”)

Răspuns posibil:

Elementele comunicării sunt:

- **emițătorul:** Ioan Slavici
- **receptorul:** cititorii/persoanele iubitoare de literatură
- **mesajul:** toți membrii familiei lui Dușu merg duminica la hora din sat, ca să nu stea singuri acasă
- **codul:** limba română
- **canalul de transmitere:** scris
- **referentul:** text narativ imaginar

◆ TEXT LITERAR SUB FORMĂ DE DIALOG

Cerință:

Argumentează că textul de mai jos este un text literar sub formă de dialog.

„Dar deodată, cu tot zgomotul trenului, se aud bubuituri în ușa compartimentului unde nu intră decât o persoană.

- Goe! maică! acolo ești?
- Da!
- Aide! zice mam'mare, ieși odată! ne-ai speriat.
- Nu pot! zbiară Goe dinăuntru.
- De ce!... te doare la inimă?
- Nu! nu pot...
- E încuiat! zice mam'mare, vrând să deschidă pe dinafară.
- Nu pot deschide! zbiară Goe desperat.
- Vai de mine! îi vine rău băiatului înăuntru!”

(I.L.Caragiale, „D-l Goe”)

Răspuns posibil:

Textul de mai sus este literar, deoarece conține **un dialog între două personaje** (nu persoane reale), se folosesc **semne de punctuație cu funcție stilistică**, sugerând stări și atitudini ale personajelor. De exemplu, semnul exclamării

sugerează panica bunicii privind dispariția lui Goe, căruia i se **adresează direct** (vocativul „Goe!”). Semnele exclamării așezate după replicile lui Goe transmit panică, spaimă, disperare.

Limbajul este artistic, alcătuit din registre ale oralității, adică expresii și cuvinte populare: „maică”, „te doare la inimă” (te doare stomacul), „aide”, „zbiară”. Textul este alcătuit sub forma unui **dialog**, specific textului literar, pentru că reproduce cuvintele fiecărui personaj, **replicile** fiind marcate prin **linie de dialog** și sunt prezente **verbe „dicendi”**: „zice”, „zbiară”.

◆ DIALOG SUB FORMĂ DE CONVERSAȚIE (DIALOG ORAL)

Cerința:

Argumentează că textul de mai jos este o conversație sub formă de dialog, realizat prin comunicare orală paraverbală.

- Bună! Ce mai faci? mă întreabă Ioana.
- Bine, în general, dar îmi este foarte somn! răspund eu apatică.
- Și mie. Am stat aseară până târziu ca să termin tema la matematică.
- Aoleu! Mie mi s-a părut foarte grea, așa că sper să-mi dai și mie caietul tău, mă dezmeticesc eu, brusc.
- Ți-l dau, dar să nu copiezi chiar tot! Zici și tu că n-ai înțeles ultima problemă.
- E-n regulă! Mulțumesc! mă entuziasmez eu.
- Cu plăcere! La ce sunt buni prietenii?!

Răspuns posibil:

- * prezența **liniei de dialog** în fața fiecărei replici
- * existența a **două persoane (interlocutori)**, care vorbesc una cu alta.
- * **semnele de punctuație** nu sunt notate în conversația orală, însă sunt exprimă stări interioare: apatia, entuziasmul, generozitatea
- * textul este o **conversație orală** obișnuită, purtată între două prietene, posibil, la telefon, prin **comunicare paraverbală**.

◆ TEST RECAPITULATIV

Cerința:

Citește cu atenție textul de mai jos și răspunde la întrebări.

- Nu vreau să te mai văd! strigă din toate puterile Robert.
- Ștefan deschide ochii larg și pe fața lui se citește o uimire fără margini:
- De ce? Ce ți-am făcut?!
- Mai și întrebi? continuă să se răstească la el Robert.

– Crede-mă, habar n-am despre ce vorbești! ripostează nedumerit Ștefan.

– Adică, faptul că am așteptat aseară până târziu să intri pe Mess, ca să-mi spui dacă ai făcut rost de cartea aia, este nimic, nu? Măcar dacă mi-ai fi dat un bip, te sunam eu. Ce fel de prieten ești?!

– Scuză-mă, te rog! ridică din umeri Ștefan și desface neputincios brațele în lateral. Dar am plecat cu părinții într-o vizită neprevăzută și am venit foarte târziu! Însă trebuia să ai încredere în mine, ți-am spus că am cartea, așa că ți-am și adus-o.

– A! Mulțumesc! Am știut eu că-mi ești prieten adevărat, răsuflă ușurat Robert.

Întrebări:

1. Identifică în text elementele comunicării: emițătorul, receptorul, mesajul, codul, canalul, referentul (contextul);
2. Selectează cuvintele/ expresiile care semnifică în text comunicarea paraverbală.
3. Recunoaște în text trei modalități de exprimare a comunicării nonverbale.
4. Ce stări ale celor doi prieteni exprimă semnele de punctuație?
5. Numește trei caracteristici ale dialogului pe baza textului dat.
6. Transpune dialogul de mai sus în vorbire indirectă.
7. Selectează din text două mărci ale afectivității.

Răspunsuri posibile:

1. **Emițătorul și receptorul** sunt, alternativ, cei doi prieteni: Robert și Ștefan; mesajul este neînțelegerea dintre cei doi băieți, iar **situația de comunicare** este o discuție aprinsă între ei; **codul** de transmitere este limba română, **canalul** este oral (deși aici este sub forma unui text), iar **referentul** (contextul) îl constituie o **discuție** posibilă, sub forma unui **dialog** între doi prieteni.

2. **Cuvinte/ expresii** care sugerează comunicarea paraverbală: „strigă”, „să se răstească”, „ripostează nedumerit”, „răsuflă ușurat”.

3. **Modalități de manifestare** a comunicării nonverbale: „deschide ochii larg și pe fața lui se citește o uimire fără margini”; „ridică din umeri Ștefan și desface neputincios brațele în lateral”.

4. * **Semnele exclamării**, așezate după replicile lui Robert sugerează supărare și enervare din ce în ce mai intense, iar **semnele întrebării** puse după replicile lui Robert exprimă reproș și dezamăgire.

** **Semnele întrebării** așezate după **replicile lui Ștefan** ilustrează uimire și nedumerire, iar **semnele exclamării** redau scuzele și justificările lui Ștefan pentru că nu luase legătura cu Robert.

*** **Semnele exclamării** din ultima **replică a lui Robert** (din finalul textului) transmit satisfacția că Ștefan este un adevărat prieten, precum și bucuria că intră în posesia cărții.